Tečaj XVIII. **NOVICE** List 6.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 8. februarja 1860.

Od lanú.

Kako se ž njim ravná in kako bi se imelo ravnati?

1. Kakošna zemlja, kakošen kraj in kakošno podnebje se lanú najbolj prileže, se ne porajta vselej, kakor bi se imelo. Lan sejejo naši kmetovavci dostikrat v presuho, v prevročo ali pa v prepusto zemljo, ki je s plevélom preprežena, da se skoraj tla ne razločijo, dostikrat pa tudi v preilovnate tla in ne obdelajo popred zemlje za lanéno setev kakor ji gré, — ali pa ga sejejo tudi na suho in pešéno njivo, s plitvo rodovitno zemljo in ilovčno podlago v vročih, suhih in vetru podverženih krajih, kjer poredkoma dež gré ali je malo rose in še ta zgodaj dopoldne zgine.

2. Druga napaka je s semenom. Dostikrat kupujejo naši kmetje tako imenovano rusovsko (rigajsko) lanéno seme že iz 3. ali 4. in malo zanesljive roke, ali pa sejejo svoje slabo domá pridelano seme. Le skušeni kmet ali pa semenar vé, kako lahko se ljudje pri ti reči opehariti dajo; toda oba molčita in ne čerhneta od tega kar besedice ne, zato ker mislita, da bosta svoje domá pridelano seme ložé in dražje spečala; zviti in prekanjeni semenar vé domače seme na rusovsko prekerstiti in ga tudi v rusovskih lajtah za rusovsko prodaja. Nekteri ne gledajo veliko na to, ali je seme čisto ali ne, in ali je kaljivo ali ne; če se jim le reče, da je rusovski lan, že po njem planejo.

3. Za seme vsejani lan se sicer malo bolj redko seje kakor navadno, al vendar ne tako redko, kakor bi moglo biti, da bi se dalo dobro in popolnoma ugodno seme pridelati, zato ker hočejo zraven semena še tudi nekoliko lepega prediva pridelati; zatega voljo pa lanú tudi ne pusté, da bi popolnoma dozorel, in ga dostikrat rujejo, ko je zernje še komaj napol zrelo; zakaj, če bi ga pustili, da bi bil popolnoma zrel, bo predivo debelo in kerhko. Ne popolnoma zrelo seme, če je tudi najbolje sorte, in če je tudi dobro obležano, zverglo se ti bo.

4. Pri setvi lanú se pa vse premalo na zemljo in pripravno seme gleda, ampak se vedejo pri setvi večidel po stari že ukoreninjeni navadi in sejejo lan najraje v posebnih dnevih, postavimo, na sv. Filipa in Jakoba, sv. Antona dan itd., in zavoljo pratike zanemarijo pripravno vreme; tudi ne povalijo z valjarjem njive, kar je za seme neizrečeno dobro.

5. Pri lanéni pletvi, ktere bi skoraj treba ne bilo ali bi bila z malim opravljena, ako bi bilo seme in pa polje poprej dobro očedeno, se pa naše plevice, skorej bi djal, prav po tlačansko obračajo, večidel klečé ali sedé se po lanu sèm ter tjè valajo, da mu štiblice polomijo, da ne more več tako spešno rasti, vlažno zemljo pa stlačijo.

6. Lan se ruje večidel tačas, ko ni zernje še do dobrega zrelo, kar pa na dvé platí škoduje; pervič: se seme zverže in spači, in drugič ne bo predivo tako tanko, kakor bi bilo, če bi se ne bil lan poprej populil.

7. Kadar lan rujejo, zanemarjajo večidel to, da bi, kakor je treba, sorto k sorti zložili; pulijo ga tudi, kader je po rosi ali dežji še moker.

8. Lan sušiti ali goditi ga ali koj na lanišču ali pa po sterništču razgrinjajo; odtod pa izvira, da se povsod enako ne presuší, zato ni ves ene barve, in je marogast.

9. Da se semena pridela, se lan riflja ali suče; pri tem delu se pa marsiktero lanéno steblo zlomi in s semenskimi glavicami vred se tudi odrastki odtergajo, na kterih glavice stojé, kteri bi dali še tudi nekoliko ličnegn lakna.

10. Orifljani lan se za godenje po sternenih njivah, travnikih in pašnikih razgerne; pri tem delu se pa tudi naslednje napake nahajajo: 1) če se lan lepo enako ne razgrinja, se tudi enako ne godí; 2) hudi vetrovi in piši ga radi razmešajo; 3) razgernjeni lan postane lesičjast in kerhak, če predolgo suho vreme terpí, in lan, namesti da bi se godil, le trohní, če nima dovelj potrebne vlažnosti, 4) če je pa predolgo mokro vreme, lan dostikrat preleží.

11. Lan se brez vse previdnosti včasih pri neizrečeni vročini suší, tako, da se dostikrat preveč pregreje in celó prehudo presuší, zato se ga veliko pod terlico podrobí in v pezdirje razpade. Sušivnice ali tako imenovane jame so v raznih krajih tudi mnogoverstne. V nekterih krajih imajo za sušivnice le proste jame, ktere po verhu z raznimi drogmí prepreżejo, hudo zapalijo in na drogovih lan sušé; v drugih krajih imajo pečí ali enake lukuje zidane, ktere se poprej hudo razpalijo, potem še le se lan na njih suší, toda na njih se tako presuší, da predivo prekerhko postane.

12. Poglavitna napaka je zraven godenja tudi trenje z navadno terlico z dvojnim špuntom, v kteri se lanéno steblo, ki je presušeno, popolnoma raztolče in razdrobí, predivnasti las se preterga in je vsega pezdirja očišen. In res še tako vajena in pridna terica ni v stanu hoté ali nehoté s tako terlico dobrega prediva napraviti; kaj se hoče tedaj od nevajenih in nemarnih kaj druzega pričakovati, ki delo, naj bo kakoršno hoče, le po verhu in le napol opravijo, kakor le očitna škoda, ker tega dela al ne razumejo in ne vedó ž njim v caker iti, ali pa nalašč lanéne stebla pregloboko v špunt spušajo, in potem lan preveč razmešajo ali pa večidel raztertega povesma skoz terlico povlečejo, in ga po verhu tako pretolčejo, da jim večidel v pezdirje pod terlico in v prah zdrobljene spadajo; akoravno vsega ne spridijo, pa vendar le veliko predivnastih las raztolčejo in v pezdirje podelajo. Da, tudi take terice se tù in tam nahajajo, ktere take terlice imajo, ki so po herbtu in na robéh močno ojstre, da le ž njimi ložé tarejo in več opravijo.

Tudi z mikanjem se dovelj prediva pokvari in v tulje spustí, ker naše mikanje ni prekoristno; mikavnik je po navadi iz dratenih ojstrih bodíl napravljen, ki so le proti verhu pošpičene, tedaj za predivino lakno razdeliti prav nepripravne. Mikanje ni tako lahka reč, ako se hoče dobro opraviti, da se veliko dobrega prediva ne pokvari in v tulje ne spravi. (Kon. sl.)

Gospodarska skušnja.

(Žito spomladi z brano povleči) se je po lanskih skušnjah pruskega kmetijskega zbora tako dobro skazalo, da je na pol oralu povlečene njive se pridelale

blizo pol centa zernja, slame pa skor 1 cent več kakor na nepovlečeni, pa bi bil pridelk še morebiti večji, ako bi po povleki ne bilo še dalje časa zmerzovalo. Ako se tedaj tudi kaj takega neugodnega primeri, se ni škode bati; vselej je gospodar s povleko na dobičku.

Zgodovinske reči.

O Polkonjih, Pesjanih in Pesoglavcih.

Prinesek k staroslovenski zgodovini.

Spisal D. Terstenjak.

Slovenci med Muro in Dravo vejo dokaj pripovedovati o Polkonjih.

Polkonji so bili ljudje odzgor s človeško, odzdolj s konjsko podobo. Bili so gologlavi z butastimi nosmi in dolgo brado.

Polkonji niso terpeli Pesjanov ali Pesoglavcov. Pesoglavci so bili človeške podobe, samo da so imeli pasje glave. Pesjani so bili kervoželjni in so posebno kristjane lovili. Ulovljenega kristjana so v lapah zanesli v podzemeljske duplje, in si ga tam živega spekli, keršanske žene so omadeževali in potem pred plug vpregali in ž njimi orali. Tudi na Kranjskem se še morejo najti povesti o Polkonjih in Pesoglavcih. Slavni nemški pesnik Anastazi Grün [1]) v svoji zbirki slovenskih národnih pesem ima pod naslovom „Der friedfertige Herr“ pesem, v kteri se ena versta tako glasi:

Ich komme her vom zweiten Land,
Ein Volk halb Mensch halb Pferd ich fand,
Gerüstet stets im Kriegesgrimm,
Und wie der Blitz so schnell und schlimm,
Die Hundeköpfe drängt es schwer;
Die kennen nichts, was menschlich wär'. [2])

V Holozah sem čul povest, da so tam nekdaj Pesjani hudo razsajali. Holožani so se junaško branili na svojih gričih, posebno v Terdobojcih je bil terd boj; odtod je še dandanašnji temu kraju tako ime; na drugem hribu so Pesjani s pestjo tolkli; zato se veli hrib Pestika. Žene so se poskrile v varen kraj proti horvaški meji, kteri se še sedaj veli Velika varnica; drug breg pa, kjer so se Pesjanom oteli, se veli Otem. Najslabeje so se obnašali Mezinci. [3]) Kraj pod Mezinci pa ima ime Sekel, ker prebivavci te doline so tolkli pesjane kakor sekel (sokol) tolče vrable. Slovani junaka radi imenujejo sokola.

Na česa opominjajo te povesti? Kakošni rod je skrit pod Polkonji in Pesoglavci?

Že ogromna staroindiška epiška pesem Mahabhâratha [4]) pozná človešk rod Kimpurušas, kar to pomenja, kar Polkonj, Konjemož.

Učeni Lassen [5]) misli, da se pod temi Polkonji imajo razumeti: „mongolische Reiterschaaren“, ker je pesnik Mahabhâratov stavlja v sever gori od gore Kailasa blizo jezera Manasa.

Tam pa so živeli Skiti, ktere so Indi tudi imenovali Shâkas.

Ako sedaj primerjamo, kako slovenska narodna povest popisuje Polkonje, in kako oče zgodovine Herodot [6]) popisuje Skite rekši, „da so gologlavci, z butastimi nosmi in dolgo brado, in da od drevesa Pontikum živijo“, — ni tedaj več dvojiti, da so Polkonji edini s Saki, kteri so že v stari dobi, kakor njihovi potomci, dnešnji Kirgisi, zmirom na konjih živeli, tako da so po pravici dobili ime Polkonji — Kimpurušas.

[1]) „Volkslieder aus Krain“ str. 58. [2]) To verstico sem si že pred več leti v svoj dnevnik zapisal, ker bukev nimam pri roki, ter za celo pesem ne vem. Tudi slovenskega originala ne poznam. Ako kteri domoljub vé za celo pesem, naj jo v „Novicah“ oznani. Gotovo ima slavni Anastazi Grün slovenski original še v rokah. [3]) Mezinec = slab človek v serbščini: „der Letztgeborne“. [4]) Mahabhârata, II, 410. [5]) Lassen v „Zeitschrift der deutschen morgenl. Gesellsch.“ II, 69. [6]) Herodot IV, primeri: Hippocrates „De aere“ etc. sect. III. str. 75 ed. Foes Frankfurt 1595.

Kakor so Skiti sami pravili, so bili njihovi pervešnji sedeži kraj reke Araxes (Volge). Tù so je spodili iz notranje Azije Assirci. V 5. stoletji pred Kristusovim rojstvom so Skiti bili po Thukydidesu eden najmočnejših narodov. Pozneje so jih podjarmili Sarmati.

V Genesi se Skiti velijo Magoj, Arabci pa so jih imenovali Jagug va Magug (glej Koran 18, 93).

Ali češki vitez Goj Magoj s svojo vojno četo ne opominja na Gog in Magog? (o Goju Magoju glej Vernalecken „Mythen etc.“ str. 112.

Da so stari Slovani od Skitov, ktere so Čude imenovali, dosti imeli preterpeti, je znana reč. Ni mi treba tukaj tega ponavljati, kar je slavni Šafařik že obširno popisal gledé razmer Čudov in Slovanov.

Ako se imajo pod Polkonji razumeti Saki — Skiti — Čudi „mongolische Reiterschaaren“, kdo so tedaj Pesjani — Pesoglavci?

Pesoglavce — Kinaras imenujejo staroindiški pisatelji tartarske plemena. Ker še Slovenci kraj Ščavnice in Mure hudega kralja „Atula“ imenujejo Pesjana, so tedaj Pesjani — Pesoglavci bili Huni in njihovi soplemeniki Avari, rod uralsk.

Že Gerk Apollinaris [1]) (leta 472) popisuje Hune z majhnimi očmi, z plošnatimi potesanimi nosmi, z debelimi glavami in golimi bradami.

Znano je, da so Slovani od Hunov in Avarov dosti preterpeti imeli, da so njihove žene oskrunjevali, pred pluge vpregali itd. Pri kapeli doli od Radgone so viditi ostanki velikega tabora. „Ljudje pravijo, da je tam stanoval nekdaj Pesjan Atula. Stal je tam nekdaj kamnen spomenik z napisom: AD CAPELLAM IN EREMO COZIAN ATTILA CASTRA METATVS EST. CCCCXXXXII. Kamna dandanašnji ni več najti. Kraj Kocjan, nekdaj prav pust, še je sedaj znan blizo Kapele. (Primeri Muchar „Gesch. der Steierm.“ I, 324).

Učeni Hammer [2]) piše, da Attila v mongolskem jeziku pomenja pesji jezik. Po Romelnu pomenja v mongolščini hun — človeka. [3]) — Leta 374 po Kristusovem rojstvu je mogočno hunsko pleme zapustilo reko Volgo in je leta 376 premagalo Gote. Gotiško kraljestvo je tedaj segalo od Odre proti Donu in na jugu do Tise. (Jornandes, cap. 23).

Kadaj pa se je to godilo, kar slovenska narodna pesem sporočuje, da so namreč Polkonji [4]) Pesoglavce hudo stiskovali?

Kdo si upa to dôbo odločiti? Vredna je ta reč preiskave, ker tako bi zvedili, kako stara da je omenjena narodna pesem slovenska. Gotovo je ena najstariših. — Od leta 441 do 442 je hunski kralj Attila že podjarmil Moesio in dolnjo Panonijo, in od leta 446 do 448 je plenil po Traškem in Gerškem. (Chronicon Prosperi et Marcell. str. 197).

Da je že leta 448 vsa Panonija zdihovala pod Attilovim jarmom, in da je toraj njegovo gospodarstvo že segalo do juljokarnskih gor, pričuje gerški pisatelj Priskos. [5]) Mogoče je tedaj, da je že leta 442, kakor kapelski spominek terdi, Attila prišel čez Muro.

Ali kako morejo Slovenci kaj od Attila povedati, ker, kakor se v vseh zgodovinskih bukvah bere, v oni dôbi še ni bilo Slovencov na Štirskem, Kranjskem in Koroškem, ampak so še le proti koncu petega stoletja po razpadu hunskega kraljestva sèm prišli?

[1]) Appollinaris Carmina II. zvez. verst. 245 — 262. [2]) Hammer „Fundgruben des Orients“ 484. [3]) Primeri nemško: thioda, gens, thiodisk, gentilis in pa germanicus, teutsch; dalje po Šafaříku: Serb = gens, dalje mongolsko aor, avar = homo in pa Avar. (glej „Allgem. Encyclop.“ von Ersch und Gruber I, 6. str. 510). Tudi pri starih Skitih se je mož velel dor (Herodot 4, 59). [4]) Pod Polkonji se utegnejo tudi razumeti Sarmati, kteri so tudi večidel svojega življenja na konjih doprinašali. Za Attila je stanovala kraj Tise betva Sarmatov in sicer Jazygi. (Primeri Tacit. „Hist.“ 9, 5). [5]) Priskos Rhetor. stran 23, 37, 63.

Prebivavci teh pokrajin se še v hunski dôbi zmirom imenujejo Norici, Nori, in Idati piše, da je vojvoda Actius [1]) puntarske nemške Juthunge, kteri so se unikraj Dunaja blizo Vindobone bili naselili, in Norence prevladal. To je bilo leta 433 po Kristusu. Tudi Panoni se še imenujejo v ti dobi. Pod Panonijo pa je spadalo Kranjsko od Ljubljane doli in tudi Štirsko od Pohorja doli. Tako bi že vendar pred kakor v začetku 6. stoletja po Kristusu na Kranjskem in Štirskem bili Sloveni živeli?

Tako je, istina je! (Kon. sl.)

Premišljevanje Avstrijanca
o cesarskem listu od 9. septembra 1857.

„Njih Veličanstvo naš cesar so po dokončanem popotovanji po Ogerskem v listu pisanem iz Laksenburga 9. septembra 1857 do presvetlega nadvojvoda Albrehta, ogerskega poglavarja, naslednje izgovorili: „Terdne volje stanovitno načél se deržati, ki so me dozdaj pri vladanji moje deržave vodile, hočem, da se to vsestransko spozná in posebno vsem organom moje vlade za natanko pravilo veljá. Zraven tega pa bo moja zvesta skerbnost tudi na to obernjena, da se bodo različni narodi odsihmal v svojih narodnih posebnostih ohranjali in se bo na izobraževanje njih jezika spodobno oziralo“.

„O teh besedah, ki jih je izgovoril ne kdor si bodi, ampak po natankem prevdarku avstrijanski cesar sam, kterih visoki politiški pomen je čez ogerske meje segel po vseh pokrajinah širocega cesarstva, in ktere, čeravno zginejo čerke in glas razbobní, kadar blisk svoje znamnja z žarom in plamenom v oblake zapiše, in grom doneče besede vsemu svetu oznani, vendar one pisane od mogočne vladarjeve roke nezbrisljive in visokočastitljive ostanejo ter na zvesto pokoršino ven in ven budé, — o njih hočem tukaj nekoliko premišljevati, kolikor namreč národnost zadevljejo in ž njo na tesno sklenjeni jezik“.

„Avstrijanec ne po kronovini ampak v širjem pomenu, nisem zmed tistih Avstrijancov, kteri — oziroma na ces. nemško rodbino in gledé na splošno imenovanje vseh deržavljanov poleg kronovine Avstrije — Avstrijanstvo v ekskluzivno nemštvo stavijo, in Nemec po kervi in odreji sem zmed tistih Nemcov, ki vsaki drugi narodnosti opravičenost in vrednost iz serca doznajo in velikosti nemškega naroda na pogin druzih narodnost ne zidajo“.

Tako piše v mični, branja res vredni knjižici z zgornjim naslovom Jožef Wenzig,*) vodja realnih šol v Pragi, in iz teh „premišljevanj“ menim, da ne bo napak, ako za „Novice“ nekoliko posnamem in sicer tolikanj raji, ker je glas, povzdigovan s ptuje platí, za pravico in poštenost in potrebo narodnih prizadev brez dvombe toliko krepkeji buhálo zoper stermogledne ovire naših domačih in unanjih nasprotnikov.

Ker cesarski list zapoveduje, da naj se različni narodi odsihmal v svojih narodnih posebnostih ohranjajo, pisatelj v I. razdelku vprašanje pretresuje, ki se v premišljevavcu nehoté obudí:

„Kaj? ali se na Avstrijanskem zastran narodnosti in jezikov dozdaj ni ravnalo poleg teh cesarskih besed?“

Po napeljanji raznih dokazov, posebno s Českega in z Ogerskega, da se je narobe godilo, sklene rekoč: „Ob kratkem: na Avstrijanskem so poprej po šoli in vradnii, v opravništvu in občevanji, in celó v družinskem življenji gospodovali Nemec, Mažar in Lah, in vsa stiska je težila slovansko pa tudi rumensko narodnost in jezik, akoravno Slovani polovico storé avstrijanskih prebivavcov“.

„Zlahkoma bi se velika pretresna podoba obrisala od otožne nekdanjosti, in skoraj me mika to storiti; al pregrenke spomine bi dramila, in namen tega spisa je naravnost ne zahteva, toraj risalo odložim“.

Imenitniši je namreč tukaj drugo vprašanje, ki v premišljevavcu vstaja: „Ali je pač mogoče, da bi se stran narodnosti in jezika tudi odslè poleg cesarskega lista ne ravnalo?“ In žalibog! ne more se razun z glasnim: da! poterditi. Zakaj? razlaga pisatelj v II., ker vse naše okolišine resnični speljavi ces. volje niso ravno prijazne imenovati. Memo načela namreč narodnosti mora kakor v vsaki monarhii tudi za Avstrijo veljati načelo deržavne edinosti. Nad mnogoternostjo mora edinost kraljevati, se vé da ne v večji meri, kakor je ravno treba. Al kdaj je mera prava, in kdaj med načeli resnična harmonija? To utegne pač natora v svojem gospodinstvu gotoviti, — al slabostni človek! kako rade se mu vse njegove umetne dela pekedrajo, v kterih ali prevelika edinost ali pa premnoga različnost soglasje kazí; in kaj še le pri vladanji obširne deržave! Kolikanj le je treba, preden se prava mera zadene v redu, in osnuje priležna razstava močí! In ravno zavolj teh težavnost utegne deržavna edinost hram postati, v kterega se hoče vse pometati, — past, v ktero se vse prek zaganja in loví. Naj zraven le še stranopetna misel pritisne, da bi vendar iz mnogo ozirov bolje biti utegnilo, ko bi se edinost na pr. po francozki obliki strojila, in mnogoternost — po nji je!

Nadalje. Nemški jezik je za deržavnega povzdignjen.*) Zoper to ni kaj ugovarjati. Splošen jezik v deržavi vpravništvo pospešuje, občevanje polajšuje in za to je nemški med vsemi gotovo najbolj pripraven. Verh tega — kter omikani človek je dandanašnji le z enim jezikom zadovoljen? — Vsi taki in enaki nagibi za učenje nemškega jezika na Avstrijanskem res niso prazni. Al ravno iz vslednjega njegovega častitanja se lahko spozná, kako rado da se zgodí, da nemški jezik namesti prijatelske vezí le veriga in okova postane, in da utegne že zavoljo svojega povzdignjenja do te častí marsikje trinožiti. Z jezikom tovaršuje slovstvo, vse mišljenje, vsa človeška notranjost, vse človekovo izobraževanje, ves blažji del narodnosti. Jezik in narodnost se vzajemno vznašata, in kjer jezik zastaja, zamira tudi národnost.

Privzemimo tudi navado. Navada je železna srajca. Opomnili smo, da se nekdaj v Avstrii ni ravnalo poleg cesarskega lista. Dolga navada pa — kako težko se je od nje ločiti, in kako lahko tudi z dobro voljo zopet va-nje zajde človeška slabost!

Pomislimo nezložnost, s ktero je speljava unih cesarskih besed v mnogojezični Avstrii sklenjena, ki je posebno neprileżna in težavna za deržavne vradnike, — za ravno tiste organe tedaj, ki bi mogli cesarsko voljo spolnovati. Poznati bi mogli narod popolnoma, med kterim jim je mesto odločeno. Poznati njegov jezik, nrave in šege, slovstvo in zgodovino, značaj in življenje, dušo in telo vseh raznih avstrijanskih narodov prav in natanko. Al za pridobljenje tacih potrebnih znanost na Avstrijanskem še zmiraj manjka pripomočkov in naprav. Avstrija ni samo za ptujca, ampak žalibog! tudi za domačina po mnogo in mnogo ozirih še „terra incognita“ — neznana dežela. Višjim organom v njih višavah zginjajo posamesnosti in posebnosti, nižji se v svojih nižavah nad njimi spodtikajo in va-nje zadergujejo. V tacih tesnobah ni čuda, ako marsikteri organ serčno hrepení po francozki osnovi brezozirne strimbe in enoličnosti, in hrepení tolikanj bolj, ker stran vpravičenosti

[1]) Aetius dux Noros edomat rebellantes (Idatius in „Chron. in Bibl. S. S. Patrum“ VII, str. 1234.

*) Knjižica Wenzigova je pravi biser med sedanjim slovstvom, in tako izverstna, da jo prestavljajo povsod v svoje jezike; tako v Zagrebu itd.. Vred.

*) „D. h. sie hat, wenn ich den Sinn recht fasse, als Commandowort beim Militär und als Sprache der Behörden unter einander zu dienen, sowie, von den Hauptschulen angefangen, an jeder Schule wenigstens einen Lehrgegenstand zu bilden“. str. 14.

*

in vrednosti različne narodnosti in jezika najbolj napčne misli po svetu oprezvajo.

Tudi ne prezirajmo neprikrivanega strahú pred velikim številom Slovanov v Avstrii, ko bi se jeli zavedati in krepiti in strinjati. Že v naši deržavi štejejo okoli 20 milijonov, po turških okrajinah jim je bratov dovelj in za njimi stopi ruski velikan. — Niso sicer tajiti nevarnosti, ki utegnejo iz teh okolišin nastopiti; al ta očitni strah, nam je nova oviravna prilika pri zverševanji cesarskih zapoved.

Ali je pa tako — gotovo krivično — nasprotovanje pripraven pripomoček za odvračanje te dozdevne nevarnosti? — je drugo vprašanje.

Pomislimo naposled žalostno resnico, pa vendar resnico, da različni avstrijanski narodi v manjši ali večji, iz zgodovine speljevani, v zgodovino napeljevani neprijaznosti in osornosti med saboj živé; da mora posebno Slovan to krivogledno ravnanje okušati. In da Slovan to občuti, je znano. Češki pregovor pravi: „Nemec ne bo Čehu prijazen, dokler se kača ne bode grela na ledu“. Ta resnica mora avstrijanskega domoljuba spekati na dno serca in tolikanj huje, ako verh tega še hujskanje pomislimo marsikterih unanjih nemških časnikov, ki so jim nenemški avstrijanski narodi ravno ko priklateži in pritepenci v nemški domovini, ko zaničljivi helotje med izvoljenim ljudstvom; in zatoraj za ponemčenje Avstrije neprenehoma kerhajo strupeno zbadno peró. Ali ni moglo pekoče žaliti, ko se je ob nedavni vojski le od nemških bodál pisarilo, pa še s čerko ne opomnilo od trum in trum nenemških vojakov, ki so za Avstrijo in Nemčijo po Laškem kri prelivali! — Ali mora taka samopridnost in gerdobnost speljevanje cesarske volje pospeševati?

In kolikor bi človek bolj vertal in se oziral po naših okolišinah, toliko več bi iz tamotne gošave prišumelo tistih „mogoče da ne“; — vendar bodi teh zadosti.

Zatoraj se obernimo k tretjemu vprašanju: Ali se namreč pri obilnosti tistih „mogoče da ne“ tudi res ne ravná stran narodnosti in jezika poleg cesarskih besed? „Res ne“: pisatelj v III. na to vprašanje odgovori in resnico svojih besed z nekolikim razloženjem narodnostnih zadev na Českem dokaže, kjer ga posebno znimarno tako rekoč osorno obnašanje domačih plemenitašev proti českemu ljudstvu prav v živo zbada, in mu popačevanje českih krajskih itd. imen ter njih divjaško ponemčevanje ušesa jako žali.

Jaz pa menim, da bi iz te umetnosti memo vseh druzih narodov Slovenci preizverstno skušnjo napravili in da morajo naše lepotinske čutnice že neznansko zabrušene in oterpnjene biti, ker se enakim divjeglasnim spakam še ne moremo in nočemo odpovedati. Kakor bi namreč ponemčeno ime kmeta pogospodilo in vaške lajnate ulice potlákalo; kakor bi enako preošemljene neugode selom še le obstatno pravico delile in v farmane pobožnega duha vlivale, se s ponosno urnostjo uboge slovenske reve devljejo na naklo, in pod kladvo ž njimi hití. „Malenkosti! kdo bi se pameten nad njimi spodtikal!“ — pravi ta in uni.

Prav, če so malenkosti; zatoraj pa naj poptujčevavna skerbnost že odneha nad njimi kerhati svoje škerbaste tesla, in narod ji bo za to veledušno prizanesljivost resnično hvalo vedil. Toliko memogredé. (Kon. sl.)

Národne pripovedke iz Varaždinske okolice.

Nabral M. Kračmanov.

1. Kak se je izpunila senja.

Bil je jenput neki grof koji je dal grad zidati, a imel je tri sinove. Da je bil grad gotov rekel je: vezda bumo vsi vu njega spat išli i vsak mora mi zutra povedati kaj je senjal, ar to če biti istina. Ovi tri sinovi su skup vu jedni hiši spali, onda se najstareši i srednji spominjaju kaj bi v jutro ocu povedali. Naj stareši veli: ja bum rekel da je bil vu našem dvorišču zdenec iz kojega je zlato zviralo, ar si je mislil, da se bu ocu dopalo. A srednji veli: a kaj čem ja reči? ja bum pak rekel, da je tu, gde je ova šuma, bilo lepo polje i sama pšenica je rasla. I to je dobro, veli naj stareši. A naj mlajši si je mislil: a kaj čem ja reči? pak veli: a ja bum ono rekel kaj se mi bu senjalo. Vezda idu spat. V jutro mahom dal je je grof zvati i pita najstarešega: kaj se ti je senjalo? On veli: senjalo se mi je, da je bil na dvorišču takov zdenec, da je zlato iz njega zviralo. Dobro je to, odgovori grof. Onda pita srednjega: a kaj se je tebi senjalo? On veli, da je tu, gde je šuma, bilo polje i rasla je sama pšenica. I to je dobro, odgovori grof. Onda pita naj mlajšega: a kaj se je tebi senjalo? A on veli: senjalo se mi je da su mati donesli vodu da sem si ruke pral, a otec ročnik za brisanje. Onda se grof razsrdi i veli: kaj bi ti rad da bi ja i tvoja mati tebi slugi bili? Onda pozove svojega jagra i veli mu da ga naj vstrli. Nu prvo kak je ž njim išel, prosil je za boben, i grof mu je dal boben. Onda idu z jagrom i da su vre daleko vu šumu došli rekel je jager: vezda te ja moram streliti. A on se počne moliti da ga naj pusti pri življenju. A jager veli: ja te ne mrem pustiti, ar mi je grof rekel da moram tvoje oči donesti. On se pak začne moliti i veli da naj svojega psa zakolje i mu oči donese, i da on nigda više ne dojde nazad. Onda ga je jager pustil i včinil je tak. A ov ide po šumi ne znajuči kud i kam i navek si je bobnal. Ondi je došel do jene kučice gde je jena baba van došla. On veli: dober den, mamica. Ona odgovori: bog daj, moj sinek, i rekla je: da ti ne bi vezda rekel: dober den, mamica, ne bi odišel živ od ovud. A on veli: da pak vi ne bi rekli: bog daj, moj sinek, bila bi i vaša zadnja vura, ar za menom ide mnogo vojnikov. Onda ga je ona pitala: očeš iti k meni v službu? i on je išel. Onda mu je dala pušku i rekla je, da naj ide njim nekaj za pečenku streliti. On ide i najde najprvo vranu pa ju hotel strliti, a ona se mu začne moliti da ju naj pusti, i pustil ju je. Onda je išel dalje i našel je vuka, hoče ga streliti, pak se mu i on začne moliti da ga naj pusti, i pustil ga je. Onda ide dalje i najde sraku, i ona se mu začne moliti, i pustil je i nju. Onda je išel dimo i baba ga je pitala: jeli si kaj donesel? A on veli: nisem, ar nisem niš našel. Onda mu je dala jesti i 'da se je najel mu je rekla da naj konja na pašu tira i da ga na večer nazad dimo dotira, drugač bu zlo za njega. On tira na pašu i zaspal je poleg konja, onda pa se konj skrije. 'Da se on prebudi, vidi da konja ni. Onda postane žalosten i iskal ga je po šumi i na jenput vidi vranu i ona ga pita: kaj ti iščeš? A on veli: konja sem zgubil. Onda mu ona reče, da naj ide i pazi na on grm na kojega bu ona zletela i na on grm naj oglavnik hiti i taki bu konj van došel. On ide i tak vučini i došel je konj van. Onda ga je tiral dimo, i da je dimo došel, mahom ga baba pita: kaj si dotiral? a on veli: je sem. Onda mu dá baba jesti i 'da je jel, ide baba vu štalu i vudri po konju. Zakaj si se, veli, ne bolje skril? A on veli: sem se skril na tri klaftre vu zemlju, pak me je našel. Onda drugi dan pak mu je rekla da naj tira konja na pašu. On ga je tiral, pak ga ni hotel iz ruk pustiti, neg ga je navek v ruki držal, i ipak ga je sen vukanil i zaspal je, tečas se pak konj skrije. 'Da se prebudi pak ne najde konja. 'Da ga je iskal zestane se z vukom i vuk mu veli: kaj ti iščeš? a on mu veli da mu je konj zginul. Vuk mu veli: pazi, poleg kojega grma bum ja bežal, na on grm hiti oglavnik i triput ž njim stepi, onda ti bu konj van došel. On ovak načini i konj dojde van. Onda ga tira dimo. Baba mu dá jesti, onda pak ide vu štalu pa vudri po konju. Kaj si se, veli, ni bolje skril? a on veli: skril sem se šest klaftrov vu zemlju pak me je našel. Onda tretji dan pak mu veli konja na pašu tirati. On ga tira i je sedel na njem da mu ne bi pak vušel, ali

ipak ga je seu vkanil i zaspal je na konju, a konj si leže i spravi ga dol s sebe, onda pak se skrije. 'Da se prebudi pak konja ni. Onda ga išče išče i ne mre ga najti, na zajdne opazi sraku, ona ga pita: kaj ti iščeš? On veli da je konja zgubil. Ona mu reče: idi k oni vodi i onde buš videl tri ribe koje se jako svetiju, prosi ribiče da ti je vloviju i onda hiti oglavnik na nje, i budu postali konj. On ide k oni vodi, vidi ove tri ribe i prosi ribiče da bi mu je vlovili, a oni ga pitaju: kaj buš ti z ovemi ribami? A, jako se mi dopadaju, veli. Ribiči mu vloviju ribe, on hiti oglavnik na nje i postale su konj. On konja tira dimo i 'da ga je dotiral, mu dá baba jesti. Onda veli: pazi na konja doma, ar je morala iti vu spravišče. On ide onda vu štalu da mu ne bi konj odišel, a konj mu veli: idi, i na náhižu buš našel mnogo starih kož i koja je naj vekša onu zemi i obšij me vsega vu nju, i našel buš jednu kad zlata i jednu srebra, ono zemi i nasipli okolo mene kuliko naj više, onda zemi brus metlu i kosu i mene pelaj lepo iz štale da se ne bum nigde zadel, pak odidemo, ar drugač, 'da baba dimo dojde, budemo obadva poginuli. On včini kak mu je konj rekel i pela ga iz štale, pa konj se je malo s kopitom v prag tresnul pak onda veli: vezda friško hodi, ar baba bude mahom doma. Onda bežiju i, da su vre daleko bili, reče konj: ogledni se nazad, je li buš kaj videl. Nikaj drugo, veli, neg jenu veliku črnu meglu. Onda idu još jen čas i pak konj veli: ogledni se. On se ogledne i vidi babu vre blizu vu črni megli. Onda konj veli: hiti brus. On je brus hitil i postali su veliki bregovi tak da se je baba komaj prek privlekla. 'Da su vre pak deleko bili veli konj: ogledni se. On se ogledne i vidi babu vre pak blizu. Onda hiti metlu pak postane takva šuma odzadi da se je baba komaj prek privlekla. Onda pak bežiju dalje i, 'da su vre daleko bili, pak konj veli da se naj ogledne, pak vre vidi babu blizu. Onda hiti kosu i postale so same kose tak da se je baba potukla. Oni bežiju još jen čas pak konj veli da se naj ogledne, i ve ni niš više videl. Onda reče konj: vezda idemo k tebi dimo, a on veli da ne sme dimo pa mu pove kak se je ž njim dogodilo. A konj veli: nikaj zato, vezda baš tvoja sestra se moži i onaj, koj bu prek jedne velike grabe skočil, bude ju dobil. Hodi i tam prosi ako bi smel skakati, a ti mene prvi put jen, drugi put dve, tretji put tri klaftre od grabe nazad potegni. Onda ideju i došli su na večer v jednu oštariju, onde on pita: kaj se je tu novoga zgodilo? A oni veliju: nikaj drugo neg grofova či ide vezda v zámuž i koji bu prek jedne grabe skočil, on bu nju dobil. Drugo jutro ide on i prosi da bi i njega pustili skakati. Oni mu dopustiju, ar su si mislili: da mi, koji imamo lepe konje, ne mremo skočiti, kaj bi ti s tvojim skočil. On potegne prvi put konja jen klafter od grabe i skoči još jen klafter prek grabe. Onda vsi veliju: to se je primerilo, još jen put. On potegne konja dve klaftre od grabe i skoči još dve klaftre prek grabe. Onda veliju: još tretji put. Onda potegne konja tri klaftre od grabe i skoči još tri klaftre prek grabe. Onda idu vsi vu palaču a konje spravlaju vu štalu, a njegov konj veli: ti mene ne puščaj vu štalu, neg ja moram iti s tabom gor i tamo ti meni glavu odseči. A nije hotel to včiniti, nu konj veli: samo to včini, drugač ne bu dobro za te. Kad hočeju njegovoga konja vu štalu, on veli: moj konj mora iti z menom vu palaču. A drugi veliju: a kaj buš s tak grdim konjem vu palači? On ide gor i, 'da gori dojde, odseče konju glavu, i zlato i srebro raztepe se po podu, a on si je s krvjom ruke pošprical. Onda grof beži po ročnik a grofica po vodu, i da si je ruke brisal povedal je: ni ga tu zdenca da bi zlato iz njega zviralo, ni ga lepoga polja da bi pšenica rasla, a da su meni mati vodu a otec ročnik donesli, to se je dogodilo.

Kratkočasnica.

Mladi mravljinec s svojo materjo roma na grob svojega očeta. — Silne priprave za vojsko.

Prežalostna novica, da so oče mravljinec tako revno konec vzeli, se zvé kmalo po vseh kotih in tudi na Viču pod hrastom. Jojmene! kako sta mladi mravljinec in mravlja žalovala in jokala. Ni ju bilo moč potolažiti. Vsa družina dene černe oblačila na-se, in joka in stoka, da ni konca ne kraja. Tri dni prelivajo solze za nesrečnega očeta; četerti dan pa se vzdigneta mati in sin in gresta na grob njegov. Čez nekaj dní prideta na bojišče, kjer so hrabri očka s svojo palico marsikteri žabici čepinjo razbili. Žabji polk še leží sèm ter tjè nepokopan, ker ni bilo kebrov dobiti, da bi jih pokopavali. Sin po bojišču se sprehajaje najde leseno palico, ktero so očka zgubili, in tudi zadnjo nogo njih vidi ležati vso kervavo; pobere toraj dragi ostanek, ga vtakne v žep, pa gré z materjo naprej.

V belo Ljubljano pridši ne vesta, kam da bi se obernila. Celih 8 dní hodita po mestu, in z veliko nevarnostjo prisopeta do tiste ulice, kjer se pravi „za zidom“. Tam zagleda mladi mravljinec velikanske kofetarije, kjer so ošnofane kofetarice sajasti kofè z vodenim mlekom kuhale in v lončenih skledicah prodajale. „Matka! spiva ga še midva eno skledico; saj ne veljá več kot 2 ali 3 krajcarje“ — pravi mravljinec — bote vidili, kako nam bo čeva spucal“. „Odamela! za 3 krajcerje kofka“ — vpije mladi mravljinec, pa kofetarica nič ne sliši; komaj, da ga še ni pohodila. Ko vidi, da tako nič ne opravi, spleza na klop, in začne sèm ter tjè tekati in vpiti. Ko ga kofetarica zagleda, mahne z omelom po njem: „ali greš šment!“ da revček smertni nevarnosti komaj uide.

Potem gresta sin in mati lačna in žejna naprej, in prideta do „loterije“. Mravljinec, ki se je v pervem klasu že tri jezike tako naučil, da je bil „zunächst gekommen“ in tedaj tudi nemški dobro zná, gleda, ktere umare so prišle, ter bere na glas: „najnar, fufcgar, anzar, ohtecvancgar in pa zimazipckar. „Nič nisva zadela; le pojva dalje“.

„Kaj pa tam-le leží?“ — praša mravlja, ko dalje gresta. Sin pobere papir ter najde, da je gosposk „partezettel“. Obriše blato ž njega in bere: „Naznanilo! Oče mravljinec, posestnik mravljiša pod hrastom na Viču, so nedavnej v bolnišnici žalostno sklenili. Pokopani so za Pavlihovim podom sred izritega malega Golovca“. Oba si to slišati vroče solze brišeta, in romata naravnost na grob. Tje pridši bridko jokata. Mravlje je žalosti konec; zavalí se mertva na grob.

Zdaj je bil mravljinec sirota. Čez 3 dní zagrebe še mater zraven očeta, in priseže se maševati nad žabami. Bil je mož beseda. V spanji se mu prikaže še duh rajnkega očeta, ki ga opominja vse storiti, kar je prisegel.

Gré tedaj k očetovemu prijatlu v Šiško; ta ga ljubeznjivo sprejmejo; posvetujeta se kaj in kako začeti. Mladi mravljinec ves vnet se roti, ves žabji rod pokončati. Razpošljeta na glavarje bližnjih mravljišč prošnje, naj jima pridejo s svojimi četami na pomoč. Vsi fantje mravljinci dobé „cegelce“. Vseh vkupaj je poterjenih pettavžent manj kot dve sto. Noč in dan kujejo kovači sulice, brusijo meče in drugo orožje. Vulkanova kovačnica ni nikoli prazna; noč in dan piše meh; sto mravljincov ga je gonilo, poka ogenj in bije kladvo. Na god rajnkega Pavliha in njegovega brata Kljukca se vzdigne vesvoljno mravljiše ljubljanske okolice, in se spravlja vkupaj pod vodstvom mravljeta na „starih šancah“.

Nekega večera prebira vojskovodja žabji časnik, ki je v mlaki izhajal, in bere: „Kaj nek bojo mravljinci naredili, ti ubogi pritlikovci! Komaj jih je eno pest, in nas polna mlaka; vse sestre smo na pomoč poklicale, še celo v Dravlje smo po-nje poslale. Vse raja in pleše po mlaki, in se veselí kervave bitve. Vojskovodja polije merzel pot, in skoraj ne more dihati. Vsa armada je tako pre-

strašena, da se hoče verniti. Vodja pa, mož dobrih možganov, si zná precej pomagati. Pošlje zveste adjutante do čmerlov, s kterimi so od nekdaj prijateljsko živeli, in jim že tudi večkrat zoper kosmatinca medveda, ko je prišel krast, pomagali. Čmerli koj armado na noge spravijo; celi panjovi se vzdignejo in pribrenčé na stare šance. Zdaj je bila taka armada vkupaj, da svet ne pomni take. Za tako armado je bilo pa tudi dosti živeža treba. Muhe, ki za druzega niso bile — prišle so namreč same od sebe pomagat — dopeljujejo hrano dan na dan, noč na noč. Zmiraj je bilo fuhrwesna dosti na cestah Ko je vse v dobrem redu, se spravi strašna armada mravljincov, čmerlov in muh na noge, in gré s „šanc". Spredaj godejo godci na votle piščali, in bijejo na počene čepinje. Za njimi se pomikajo celi regimenti pešcov, več batalijonov lovcov, nekaj švadronov konjikov in druzih čet. Zadej se kadí vozarstvo mušje, ki polne vozove živeža vleče. S takim hrupom pridejo do mlake žabje. Žabe te silne naprave vgledati, se močno prestrašijo; niso si kaj takega mislile. „Na — reče stara krota — mravljiše je začelo „ofenzif" zoper nas. Zaprite vrata, straže urno na obzidje, čujte dobro! kmalo bomo imele kervav boj. Jaz bom napeljevala levo krilo, kvaka pa desno". Strašni krik nastane na to, da se kar breg mlake potresa, in rožljanje orožja se razlega noter do mravljišnega tabora. Žabe prepričane silne množice sovražnika, pošljejo klicarko na breg mlake, naj opominja mravljiše, in mu svetuje, se raje pomiriti. Mravljiše prigromi zraven, se krohota, in pahne klicarko v mlako nazaj. „Gorjé vam — vpije ta — če nočete mirú, boste imeli pa vojsko", in se potopí v mlaki. Tri dni in tri nočí kuhajo, jedó in pijó mravljinci, in si prepevajo mravljišne zdravice. Popili so 10 kapljic vina in snedli 5 drobtinec kruha. Četerti dan pa se vstopijo na breg mlake. Na levem krilu zapoveduje vojskovodja mravljinec, na levem prijatel iz Šiške. Čmerli so imeli svoje komandante in dve muhi za adjutanta, in tako pričakujejo glas bojne trombe. J. F. Št.

Dopisi.

Varaždin 1. febr. M. K. Pri nas v Varaždinu se je jel narodni ponos tudi precej živo gibati. Spravilo se je družtvo domoljubnih možkih in ženskih, ki je počelo igrati v domačem jeziku. Igrali so dozdaj Freudenreichovo igro „Graničari" in že so jo morali v tretje ponoviti, ker ni bilo prostora, da bi bili mogli priti gledat vsi ki so želeli na enkrat. Nimamo Varaždinci nalašč zidanega gledišča, pa ta prostor, kjer se navadno igra, je komaj za 400 ljudí, in pervikrat jih je moralo še čez 200 igre ne vidši domú iti. Tudi drugi in tretjikrat je bilo ljudí vse polno. Pa so naši dobrovoljci tudi tako dobro igrali, da se jim ni moglo nič posebnega oponašati, zlasti je igrala gospodična Pr— Maco tako dobro, da se je kar vsem dopadala. Jako izverstno je igrala tudi gospodična B— in pa gospodiči Č—, A— in H—. Bog jih živi in daj, da bi nam prav obilokrat vesele večere podajali! Tudi naše kazino se je kaj lepo razvilo pod ravnateljem gosp. Rakušem. Večkrat so zvečer plesne veselice, kjer se pleše kolo, čardaš in pa še drugih vertíc več. Časopise ima domače „Narodne novine", in „Gospod. list", naše „Novice" v českem jeziku „Lumir" in pa več nemških.

Iz Vipavske doline 31. jan. M. K. *) — Mokro vreme zlo zaderžuje zimske dela v naših nogradih, za delavce pa tudi ubožniše gospodarje je to velika nadloga, ker jim zaslužka manjka, živeti pa skor nimajo s čim. Lanska vinska letina je bila v naši dolini sploh srednja. Ker so pa naši ljudje vidili, da je poleti zavoljo vojske na Laškem se vino zlo podražilo, so koj po bendimi postavili vinu previsoko ceno; to je pa ostrašilo kupca, in ker tudi Pivčani, ki sicer vipavca največ popijejo, ga letos niso veliko pokupili, nam ga je dosti ostalo in treba je bilo s ceno nazaj iti, tako, da konč vina, ki se ga je o vseh Svetih težko po 14 gold. dobilo, zdaj le 10 gold. veljá. Vina najboljše sorte imajo pa še zmiraj precej visoko ceno.

Z Ljubljane. Da utegnejo naš novi knez in škof kmali v Ljubljano priti, se sodi iz tega, ker je te dní iz Dunaja ukaz prišel, naj se škofovo poslopje kmali izročí svojemu namenu. — Govorica, ki se je širila po mestu, da ima v Ljubljano spet veliko vojakov priti, je dozdaj saj še prazna; le to je menda res, da se ima za veliko magazinov skerbeti in jih v najem vzeti. — Kupčijski bal je naklonil ubogim okoli 200 gld. Lep dnar, ki bi se bil kupčijski bolnišnici kaj dobro prilegel! — Prihodnjo nedeljo ob 11. uri dopoldne bo navadni letni véliki zbor tukajšnega družtva, čigar namen je dnarna pripomoč ljubljanskim obertnikom in rokodelcom. — Svečnica je mraz močno nategnila; živo srebro je spet ene dni tičalo 12 stopin pod zmerzlinom. Treba je v peči spet več derv paliti, kožuh ali debelo suknjo obleči, — al tudi copát bi nam treba bilo vsakemu po mestu, da bi ne bil v nevarnosti, na ledénem trotoaru vsaki hip pasti. Mestni magistrat je dal sicer oklicati, naj vsak gospodar pred svojo hišo sneg ali led posterže in tlak posiplje; al tisti, ki zapovedi ubogajo, so lahko na perste šteti! Pa tudi sama perst, žaganje in taka šara ne pomaga dosti, ker jo ljudje na čevljih odnesó ali veter odpiše; perva potreba je, da vsak gospodar svoje oglajene in polzke kamne nasekati dá, in koliko je tacih! Naj bi slavni magistrat poslal zanesljivega človeka od hiše do hiše tlak pregledati in ojstro zaukazat, da se brez pomude zgodí to, kar očitna varnost terja. Roka ali noga je hitro zlomljena, ali zaceljena ni kmali. — H koncu tega spisa prekličemo novico, da je gospod Kalister kupil Peškotovo hišo zunaj mesta. Sam gospod Kalister nam je rekel, da to ni res. Pa kar ni, utegne morebiti še biti; saj njemu bi jo najbolj privošili, ker je mož zato, da bi hitro kaj lepega sozidal. — Drugo, kar imamo še popraviti, je, da v 4. listu hvaljeni veliki vinokupčevavec ni Jože, ampak Janez Gregorič.

Z Ljubljane 3. sveč. A. P. — Včerajšni praznični dan ni nam pretekel brez spomina na mojstra naših pevcov — Vodnika. Sicer Žibertova hiša v Šiški ni bila tako olišpana in razsvitljena kakor zdaj dve leti, ko se je obhajala stoletnica njegova; vendar vedilo se je in vidilo, da je bil Vodnikov dan! Zbrala se je v njegovi rojstni hiši domoljubna množica, ki se je pomenkovala to in uno, barala po — obljubljenem spominku Vodnikovem, — zapela to in uno, in marsiktero zdravico vmes napila. Gosp. Vojteh Kurnik in gosp. Gr. Krek pa sta še posebno razveselila veselo družbico s tem, da je poslednji bral svoj krasni „sonetni venec", uni pa deklamiral dve kratkočasnici, s kterima je spet lepo pokazal, kako prijazna mu je Vila humoristična, ktera svoje darove le malokterim izvoljenim delí. Ker nam danes prostora manjka za natis obeh pesmic, bomo naznanili drugo pot drugo; danes naj se radujejo častiti naši bravci s pervo, ki se zove:

Pèkvata krača. *)

Plevel imel je pet sinov,
Tomaž je ljubček bil njegov,
Njegova žena Meta
Je bila za-nj vsa uneta.

Ker bil je njeni poganjič, **)
Mu ni odrekla skoraj nič,
Vse želje dopolnila,
Da ni ga razžalila.

Tako je izrastel poln muh,
Med njimi terma in napuh,
Ni maral za tepenje,
Še manj pa za svarjenje.

„Tomaž bo mogel v Koratan,
Če dalje ne saj let' in dan,
Da bode kaj poskusil,
Med svetom se obrusil".

*) Prosimo večkrat kaj. — Keušovi tertni rezilniki se bojo dobili v štacuni gosp. Hoinig-a in Božič-a v Ljubljani; po čim, nam še nista vedila povedati; poslal jih Vam bo 10, ako Vam je prav? Vred.

*) Pekvata, prav za prav peklata (verdammte) od pekel, kakor na Gorenskem pod Ljubeljem radi govoré namesto prekleta-o.

**) Poganič, to je, najmlajši otrok.

„Imel bi tudi jest še rad,
Naj bi se zdaj, dokler je mlad,
Naučil špraho nemško
Umeti kot slovensko“.

„Jest mislim, da Snovarjev Jošt
Ga vzel saboj bo tje na post,
Ko pojde na tèkanje,
Vsakletno mojstrovanje.

Pregovor krajnski stari je,
Da tkavci grejo čez meje,
Ko pride pepelnica,
Nam post je že resnica“.

Tako je tudi Jošt pobral
Orodje skup in se podal
Z napolnjeno bisago
Čez Dravo, reko drago.

Za njim je tudi šel Tomaž,
Priložnost bila je k' nalaš
Zavleči ga na Nemce,
Kjer ni slovenšč'ne sence.

Prišla v Celovec sta, aj aj,
Kako razblaznil ga je zmaj!
Še takošne zverine
Na Krajnskem vidil ni ne.

Zamaknjen ves pred Herkulom
Je dolgo čakal, kdaj z bùtom
Po glavi ga bo vdaril. —
Pa mož si je prevdaril.

Od tod ga je cèfral naprej
Tajisti dan, ne vem, doklej;
Tomaž mu je že pešal
In glavo zlo pobešal.

Prihodnji dan že na večer
Prišla sta v selo Felzenčer;
Tù Jošt imel je znanje,
Začel je svoje tkanje.

Tomaža kmalo je spečal,
Ga nek'mu pavru v službo dal,
Za lon je izgovoril,
Obleko da bo storil.

Tù je volaril troje let,
Potem pa se povernil spet
Na Krajnsko ves prestvarjen,
Po duhu pa pokvarjen.

Ko polni šip je imel obraz,
Tako se spasel je tačas,
In kadar je zasopel,
S težavo je le hropel.

Tomaža mati viditi
Od daleč mu naprot letí;
K' roké sta si podala,
Ga mati je prašala:

„Si lačen, ljubi moj Tomaž,
Kaj si želiš, kaj rad imaš?
Le reci, kaj bi jedel,
Boš sam najbolje vedel“.

Tomaž le nemško godernja,
Ter pravi, da nič več ne zná
Meniti se slovensko,
Da le razume nemško.

Kako je mati žalostna
Da se zmeniti ž njim ne zná!
To žalost popisati
Bi mògla sama mati.

Ga praša uno, praša to,
Tomaž derží se le terdó,
Ko mutec dokazuje,
Se nemško odrezuje.

Plevel pa je z glavó majal,
Nevoljen proti sebi djal:
Tomaž se ni obrusil nič,
Ničesa ni, ne miš ne tič.

Na to gré mati v kuhinjo,
Tomaž šterbenka jo za njo.
Kaj vgleda! Krače, gnjati
Gor v dimniku bingljati.

Pokazal je na masten kos,
Po nemško rekel: „dôs bêr bôs“;
Zdaj ga je zastopila,
Po burklje berž skočila.

Na kviško dregne krepkih rok,
Kar cepne kraca doli, čmok!
Tomažu nos razbije,
Da grozno zaupije:

„O joj, o joj, o joj moj nos
Je razmesaril zdaj mi kos —
O ti pekvata krača,
Si vendar od rogača!“

Če prav mu zlo je tekla kri,
Ljubó je bilo materi,
Da jezik razvezala
Mu krača, glas je dala.

Dovolj bi bilo treba krač,
Da bi jo sku il vsak bahač,
Ki zvira se po ptuje,
Svoj jezik zanicuje!

V. Kurnik.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Z Dunaja. Cesarski ukaz od 30. januarja t. l., ki veljá za vse dežele cesarstva razun Beneškega, Dalmacije in vojaške Granice, določuje napravo priseženih poljskih čuvajev in kako naj se ravná s tistimi, ki so na polji kakošno škodo naredili. Poglavitniše reči te postave damo našim gospodarjem ob kratkem na znanje. Da se poljsko blago varuje kakoršne koli škode — govorí ta postava — je dovoljeno (pa ne ukazano) udinjati poljskih čuvajev ali varhov. Pod poljskim blagom se razumejo vse reči, ki so s kmetijstvom (poljskim gospodarstvom) v kakoršni koli bližnji ali daljni dotiki, dokler so na prostem polji. Za to varstvo se pa morejo le taki poljski čuvaji v prisego vzeti, ki si jih udinjajo občine (soseske) ali pa posestniki večjih kmetij. Taki priseženi čuvaji imajo vse postavne pravice očitne straže in gosposkinih služabnikov. Da se spoznajo, naj v službi nosijo na roki okvir in pa majhno puško na rami, ktere se pa smejo poslužiti za brambo le takrat, kadar jih hoče kdo res s silo napasti. Vjeti sme poljski čuvaj le take poškodovavce, ki so mu neznani ali ki nimajo stanovitnega stanovališča; druge sme le takrat zgrabiti, ako ne ubogajo, kar jim čuvaj veleva, ali mu gerde besede dajejo ali ga napadajo, ali pa take, ki so veliko škodo naredili. Vjetega poškodovavca mora čuvaj k županu gnati, da ga izročí cesarski gosposki. Vsaktero poškodovanje poljskega blaga, ktero ne spada pod še hujše določila kazenske postave, veljá za poljsko škodo, ki se ima po stopnjah pokoriti v dnarjih s 25 kr. do 40 gold. nov. dn., ali pa z zaporom do 8 dni, ali pa tako, kakor v nekterih deželah že obstoječe poljske postave določujejo. Tudi z delom more poškodovavec storjeno škodo odslužiti. Ako živina poljsko blago poškoduje, jo ima čuvaj rubiti za tistega, čigar blago je poškodovano bilo.

— Presvitli cesar so 1. dan t. m. sprejeli dva poslanca ogerskih prostestantov barona Vay-a in Pronay-a. Kakor se kaže, se utegne zdaj ta zadeva tako poravnati, da bo prav na obe strani.

— Feldmaršal baron Hess je z zahvalnim pismom cesarjevim za 55letno cesarsko službo v pokojni stan djan in za stotnika trabantne garde izvoljen. Njegovo službo je prevzel feldzm. vitez Benedek.

— Zlo se je govorilo, da se ces. mornarstvo in pa 1. armadno kerdelo pripravlja za vojskini stan. „Oest. Zeit.“ pravi, da je to čisto bôsa.

— Prepoved od 30. jan. l. l., da se čez meje našega cesarstva ne smejo konji nikamor prodajati, je po cesarskem sklepu od 24. p. m. preklicana; le za Sardinijo, Toskano, Modeno, Parmo in Romagno še veljá.

— Zdaj je gotovo, da bo tukaj izhajal nov časnik, ki bode v duhu konservativnem posebno zagovarjal zadeve visoke gospôde; program tega časnika je podpisalo 6 grofov.

— V našem cesarstvu je po novem številjenji 330 bolnišnic, zraven pa še 139 vojaških; leto in dan pride v nje bolnikov okoli 400.000; norišnic je 40 s kakimi 6000 norimi; porodnih hiš tudi 40 s 16.000 otročnicami; hiš za najdene otroke 33 z 24.000 otroci.

— Celo mesto je polno grozovite prigodbe, ki je te dni na dan prišla. Neki kupčijsk služabnik, Schmitt po imenu, je svojega gospodarja K. Hurtza umoril in mu 6000 gold. vzel. Zakriti to hudodelstvo, je mertvega stlačil v popotno skrinjico (kofer) in jo z napisom, da so sladkarije in sadje v nji, poslal po železnici v Prago v neko gostivnico s pismom, naj se kofer shrani, dokler ne pride kdo po-nj. V drugem pismu čez več dni kerčmarju piše, naj pošlje kofer v Przemyslan v Galicijo; ker ondi tudi nikogar ni bilo po škrinjico, se je poslala v Lvov in odtod v Rzeszov, kjer je v magazinu železnice ostala. V tem pa je gnjilo truplo začelo tako smerdeti, da so jo odperli in našli — umorjenega človeka v nji. Morivca ima že sodnija v rokah; mlad človek je, 20 let star, in tako nedolžnega obraza, kakor da bi ne znal pet šteti.

Iz Tersta. Svetli škof teržaški so 2. dan t. m. izdali pastirski list, v kterem se krepko potegujejo za pravice papeževe.

Galicija. Z Lvova. 4. dan jan. je tukajšni mestni župan razposlal vsem mestnim uradnikom ukaz, naj se vsled ministerskih ukazov od 25. avgusta in 20. dec., v vseh rečeh, kadar imajo z ljudstvom opraviti, z besedo in pismih poslužujejo poljskega ali pa rusinskega jezika.

Z Tiroljskega. Celó malokdo je zadovoljen s tem, kar je v posvet poklicana komisija zastran nove osnove deželnih namestnikov sklenila in vsak želí, naj bi visoka vlada tega ne porajtala, ker se ne ujema več s potrebami sedanjega časa. Tisto razdeljenje deželnih namestnikov v 4 stanove je staro kopito, ktero ne veljá za današnje dní.

Z Laškega. Čigava bo Savoja in Nica? Ali bote ostale Sardinii, ali bote padle pod Francozko? To je zdaj poglavitno vprašanje. Ugibuje se na vse strani. Sar-

dinski časnik „Opinione“ piše, da večina Savojcov in Nicanov noče francozka biti, in da Sardinija ni prevelika, dokler nima tudi Beneškega; dokler ima Avstrija Beneško — pravi — je to Sardinii vedno nevarno žuganje. Francozki „Constitut.“ pa piše: „ne ti, ki pravijo, da zedinjenje Savoje s Francozkim je že gotovo, in ne uni, ki terdijo, da se to ne bo zgodilo, vejo kaj pravega“. Kaj se bo tedaj skuhalo, še nobeden ne vé.

Z Rima. „Novice“ so ob svojem času oznanile, da je cesar Napoleon 31. dec. pisal papežu. Sv. oče so prejeli to pismo 7. jan. in berž drugi dan so odgovorili cesarju z mirno besedo med drugim to-le: „Veličanstvo! Dobro mi je znan Vaš težavni stan, kterega tudi Vi sami čutite. In ravno zavolj teh lastnih težavnih okoljšin mi že večkrat svetujete, naj bi zavoljo vesoljnega evropejskega mirú se odpovedal puntarskim deželam, ter mi zagotovljate, da ostale dežele mi bojo varovale velike vlade. Al to nikakor ne more biti. Jez ne morem dati, kar ni mojega, ker rimski tron ni lastnina kakošne kraljeve rodbine, ampak je last vseh katoličanov. In če puntarji v legacijah dosežejo kar hočejo, bo to izgled drugim prekucijam, domačim in unanjim. Pravite, da vlade bojo varuške mojih ostalih dežel, — al jim bo pa tudi mogoče? Naravnost Vam moram reči, da ne pedí rimske zemlje ne morem odstopiti, naj se zgodí kar hoče. Čmu so mi dežele — pravite dalje — ki so se poslednjih 50 let že tolikrat spuntale zoper rimsko vlado? Ali pa ne pomislite brezštevilnih puntov v Vaši francozki deželi poslednjih 70 let! Kdo pa bo mogočnemu francozkemu narodu svetoval, naj bi zavoljo mirú evropejskega stisnil meje deržave svoje? Oba bova stopila enkrat pred sodbo Božjo; dajva, da naji bo zadela milost njegova ne pa pravica! Sicer pa Vas zahvalujem za dobrovoljne zagotovila zastran mene samega, in prosim Boga, naj čez Vas, cesarico in mladega cesariča razlije obilen blagoslov Svoj!“

— 19. jan. so papež tudi na vse škofe pismo poslali, v kterem jim razodevajo serčno veselje nad njih obnašanjem v teh bridkih časih, milujejo hude stiske in zagotovljajo, kakor v pismu do cesarja, da se ne bojo udali terjatvam njegovim.

— 22. jan. zvečer je bil Rim zlo nepokojen. Okoli 4000 ljudí se je zbralo v ulicah „Collona“ in so kričali: „Živio Napoleon! Živila Francozka! Živio Viktor Emanuel! Proč z Antonelli-tom! Proč z duhovno vlado!“ Celo mesto je bilo v velikem strahu; sv. očeta je razujzdanost Rimljanov bridko razžalila. Francozki poveljnik general Goyon je drugi dan oklical, da hoče mir v Rimu in da bo nepokojneže strahoval.

Francozko. Iz Pariza. — Kar se je poslednji čas tukaj zgodilo, pač očitno kaže, da cesar Napoleon ne terpí nobenega nasprotovanja, tudi iz Rima ne. Zdaj, ko ima Napoleon gori omenjeno papeževo pismo v rokah in vé, kaj so sv. oče katoljškim škofom pisali, — zdaj ne skriva Napoleon III. več, da ga zoper Rim vodijo misli strica njegovega Napoleona I. Ukazaje cerkveni časnik „Univers“ zatreti, ker je — kakor „Moniteur“ pravi — preveč zmešnjav delal, je pokazal, da ne terpí nobenega pretresovanja o papeževih zadevah. „Kdor ni v vsem z menoj — pravi v „Moniteur-ji“ — je zoper mene; kdor ima moji rimski politiki kaj očitavati, ta nima nobenega izgovora, da nasprotuje meni“. Kakor „Moniteur“ govorí, tako govoré tudi vsi napol vladni časniki „Constitut.“ in drugi, ki naravnost pravijo, „ako ne storí papež, kar francozka vlada od njega terja, naj si sam pripiše nevarnost, v ktero utegne priti; francoska vlada, katoliški veri vseskozi nepremakljivo udana, bo sv. očeta na prestolu njegovem v Rimu branila in mu Rim z okolico njegovo ohranila, al za vse druge dežele papeževe ji ni mar, ako se spuntajo zoper njega“. To so kaj čudne besede! Napoleon si je prilastil mogočnost, kakor da bi v njegovih rokah bila osoda cele Evrope. Kaj se bo po tem takem še na Rimskem in drugod po svetu godilo, nobena živa duša ne vé. Klopčič politični je tako zamotan, da tudi nobena vlada danes ne vé, kaj se bo jutri zgodilo. V takih okoljšinah je razglas ministra Randon-a v „Moniteur-ji“ od 4. t. m., da hoče po namenu cesarjevem deržavnemu svetu nasvetovati, nabero vojakov za leto 1859 od 140.000 zmanjšati na 100.000, le vešica, ki ima za trenutke migljati na oblačnem političnem nebu.

Angležko. Iz Londona 4. febr. Minister Russel je deržavnemu zboru na znanje dal, „da, ker se je kongres razderl, je treba vse žile napeti, da se ne vname nova vojska. Angležka vlada, terdne volje mir ohraniti, je danes od sardinske vlade pismo prejela, v kterem ji zagotovlja, da ne bo vojske zakurila; tudi francozka vlada ne želí vojske; avstrijanska vlada nima namena, Sardinije prijeti, — tedaj je strah zavoljo vojske prazen. Res je, da v orožnicah francozkih se noč in dan dela, al cesar Napoleon hoče le na morji močán biti; tudi angležka vlada se oborožuje, pa le za lastno brambo“. — Kdor to bere, da se vsak le za brambo pripravlja, mora pač barati: kje pa je sovražnik?! — Nektere novice terdijo, da angležka vlada terja od francozke, naj njena armada kmali zapusti celo laško deželo. Ali je res ali ne, kdo more zdaj to vediti, ko je govoríc resničnih in praznih na cente, in ko še vlade danes same ne vejo, kaj bojo jutri storile.

Serbija. Kneza Miloša zlo žali tisto pismo, ki ga je nedavnej iz Carigrada prejel, v kterem mu turška vlada očita, da je nekoliko kriv nepokojnosti v Bosni in Bulgarii. Kakor knez terdi, je begúnom iz Bosne in Bulgarije zavetje dal, in jih v Serbii na deržavne stroške le zatega voljo redí, da domú pridši ne vzgejo očitnega punta, kar bi tolikanj lože bilo, ker je nezadovoljnost tam od dné do dné večja zavoljo tega, ker vse kristjanom obljubljene prenaredbe niso resnica.

Žitna cena

v Kranji 6. februarja 1860.

Vagán pšenice domače 5 fl. 60. — banaške 5 fl. 80. — reži 4 fl. —. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 60. — prosa 4 fl. —. — ajde 3 fl. 40. — koruze 5 fl. 16. — soršice — —

Kursi na Dunaji

4. februarja 1860 — **v novem denarji.**

Deržavni zajemi ali posojila.	
5% obligacije od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	65.50
5% nar. posojilo od l. 1854 „	77.75
5% metalike . . . . „	69.—
4½% „ . . . . „	59.50
4% „ . . . . „	54.—
3% „ . . . . „	41.—
2½% „ . . . . „	35.—
1% „ . . . . „	14.—
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)	
5% dolnjo - avstrijanske g.	90.50
5% ogerske. . . . . „	71.50
5% horvaške in slavonske „	70.50
5% krajnske. štajarske, koroške, istrijanske . „	86.—
Deržavni zajemi z lotrijami	
Zajem od leta 1834 po 250 „	370.—
„ „ „ 1834 petink. „	370.—
„ „ „ 1839 . . . „	124.50
„ „ „ 1839 petink. „	120.—
4% narodni od leta 1854 „	108.50
Dohodkine oblig. iz Komo „	16.—

Druge obligacije z lotrijami.	
Kreditni lozi po g. 100 . g.	103.25
4½% Teržaški lozi po 100 „	129.—
5% Donavske parabrodske po g. 100 . . . „	103.50
Knez Esterhazy. po g. 40 „	85.—
Knez Salmove po g. 40 „	40.—
Knez Palfyove po g. 40 „	39.75
Knez Claryove po g. 40 „	35.50
Knez St. Genoisove po g. 40 „	39.75
Knez Windischgräz. po g. 20 „	22.75
Grof Waldsteinove po g. 20 „	27.50
Grof Keglevičeve po g. 10 „	16.—
Denarji.	
Cesarske krone . . . g.	18.30
Cesarski cekini . . . „	6.32
Napoleondori (20 frankov) „	10.72
Souvraindori . . . . „	18.40
Ruski imperiali . . . „	10.95
Pruski Fridrikdori . . „	11.30
Angleški souvraindori . „	13.40
Louisdori (nemški) . . „	10.95
Srebro (ažijo) . „	32.—

Ogdovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.